

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

Biudžetinė įstaiga, Beržų g. 50, 36145 Panevėžys, tel. (8 45) 43 30 93. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 301845541 Biuro duomenys: el.p. vsb@panrs.lt

PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS 2017 METŲ VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITA

PANEVĖŽYS, 2018

TURINYS

ĮVADAS	3
2. BENDROJI DALIS	4
2.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)	4
3. SPECIALIOJI DALIS	10
ATRINKTŲ RODIKLIŲ DETALI ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS.....	10
3.1. ASMENŲ, ŽUVUSIŲ AR SUNKIAI SUŽALOTŲ DĖL NELAIMINGŲ ATSTIKIMŲ DARBE, SKAIČIUS	10
3.2. PANEVĖŽIO RAJONO GYVENTOJŲ TRANSPORTO ĮVYKIUOSE PATIRTOS TRAUMOS IR MIRTINGUMAS DĖL TRANSPORTO ĮVYKIŲ	11
3.3.SERGAMUMAS ŽARNYNO INFEKCIŲ LIGOMIS	14
IŠVADOS	16
REKOMENDACIJOS	16

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius, kad remiantis išsamia informacija apie savivaldybės gyventojų sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos stiprinimo priemones, taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Visuomenės sveikatos stebėseną savivaldybėje vykdoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymu bei Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. V-1387 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymo Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“.

Ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2017 m. visuomenės sveikatos būklę atspindintys duomenys Panevėžio rajono savivaldybėje. Pateikiami rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos strategijos (toliau–LSS) tikslai bei jų uždaviniai. LSS iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai, parengtas pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau – PRS), kurį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSS siekinius. Ataskaita parengta remiantis oficialiais statistikos šaltiniais. Rengiant šią ataskaitą vadovautasi ir Higienos instituto Sveikatos informacijos centro (HI SIC) parengtu leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė savivaldybėse 2017 m.“

2. BENDROJI DALIS

2.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

PRS analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant 2017 metų Panevėžio rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į kvintilius. Interpretuojant rodiklius mažosios (iki 20 000 gyv.) Lietuvos savivaldybės atskiriamos nuo didžiųjų. Didžiosios savivaldybės pagal kvintilius išsidėsto taip:

- 9 savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos *savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei* ir žymimos **žalia spalva**;
- 9 savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos *savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei* ir žymimos **raudona spalva**;
- likusių 24 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos strategijos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų / priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Panevėžio rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Panevėžio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis) pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausia, palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarytas Panevėžio rajono savivaldybės probleminių visuomenės sveikatos sričių sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detalesnė analizė ir vertinimas.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami PRS suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje pateikiama Panevėžio rajono savivaldybės rodiklio reikšmė, trečiajame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtajame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktajame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštajame – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarp visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą). ↑ - teigiamas didėjantis pokytis, ↓ - teigiamas mažėjantis pokytis, ↑ - neigiamas didėjantis pokytis, ↓ - neigiamas mažėjantis pokytis.

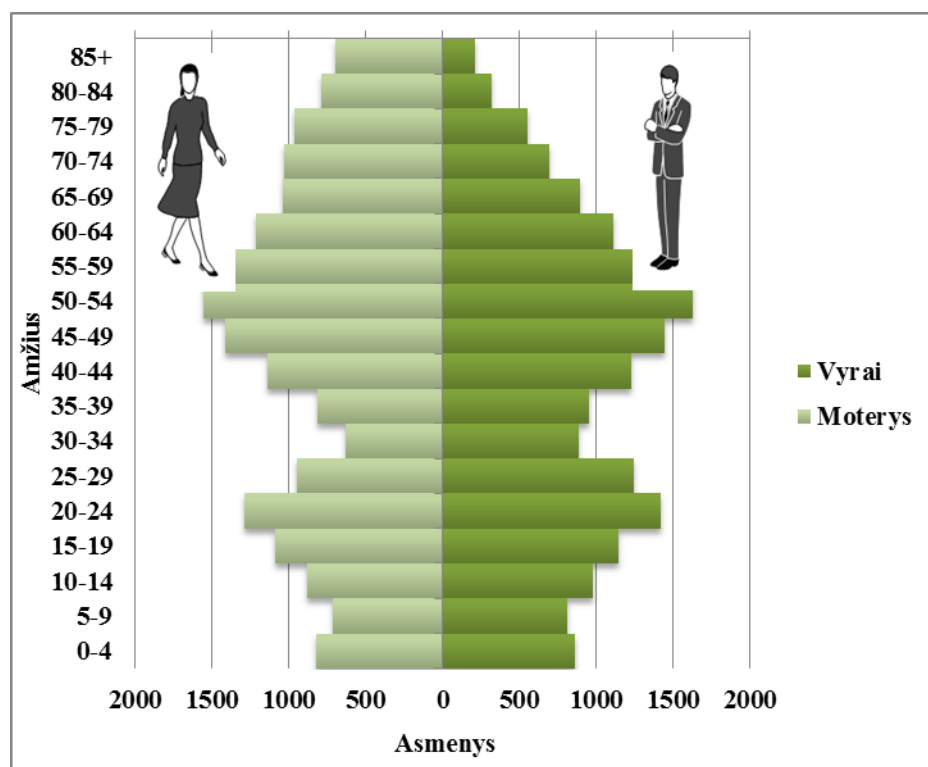
1 lentelė. Panevėžio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Min. reikšmė	Maks. reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
<u>Strateginis tikslas</u> - Pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	↑ 74,7	75,7	70,7	77,8	0,99
Išvengiamas mirtingumas	↓ 35,9	31,3	23,1	39,3	1,1
<u>1 TIKSLAS. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį</u>					
<u>1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą</u>					
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	↑ 44,4	26,5	10,5	63,4	1,7
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	↑ 44,1	25,9	10,7	64	1,7
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyv.	41,6	44,4	7,6	100,1	0,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų	↑ 72,9	76,3	42,6	150,6	1
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyv.	↑ 6,2	3,5	1,3	8,2	1,8
Ilgalaikio nedarbo lygis	↓ 2,2	2,1	0,3	5,3	1,1
Gyventojų skaičiaus pokytis	↑ -21,5	-13,8	-29,8	1,8	1,6
<u>1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu</u>					
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01-Y98) 100 000 gyv.	↑ 124,7	99,3	54,9	173,4	1,3
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01-Y98) 100 000 gyv.	↑ 123	97,8	53,7	166	1,3
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų	↓ 238	159,1	69	360,9	1,5
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	↓ 36	26,4	7,6	98,8	1,4
Sergamumas (nauji atvejai) tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	↓ 38,8	39,5	14,9	86	1
<u>2 TIKSLAS. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką</u>					
<u>2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą</u>					
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	↑ 1,8	1,1	0	2,4	1,6
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.	↑ 128	145,1	70,7	190	0,9

Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	↑ 89,4	68,3	42,5	120,1	1,3
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.	↓ 77,3	70,7	16,6	108,7	1,1
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį					
Mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	5,5	5	0	26,6	1,1
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	↓ 4,7	4,9	0	25,5	1
Mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	↑ 11,1	15	0	71,2	0,7
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	↓ 10,3	14,7	0	32,9	0,7
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių					
Mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.	↑ 22,2	8,8	0	30,4	2,5
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.	↑ 23,3	8,7	0	34,5	2,7
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	↓ 5,5	3,2	0	12,1	1,7
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyv.	↓ 97	61,8	22,9	133	1,6
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą					
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis kg., tenkantis 1 kv. km.	↓ 132	1027	58	35935	0,13
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	↑ 56,85	-	-	-	-
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	↑ 49,71	-	-	-	-
3 TIKSLAS. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą					
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą					
Mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	↓ 0	3,9	0	12,6	0
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	↓ 0	4	0	13,2	0
Mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	↓ 22,2	20,5	5,1	57,8	1,1
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	↓ 23,2	20,2	3,3	52,5	1,1
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda 100 000 gyv.	↑ 24,9	53,6	0	281,5	0,5
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	↓ 177,7	186,9	113,2	376,9	1
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	↑ 166,2	164,7	109,4	325,3	1
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius					
Kūdikų, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis	↑ 37,7	34,3	10,6	56,2	1,1
4 TIKSLAS. Užtikrinti kokybiškesnę ir efektyvesnę sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius					
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais					
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyv.	↓ 27,4	33,1	20,9	56,7	0,8

Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyv.	↓ 7,5	6,6	3,9	10,1	1,14
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą					
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	↓ 2,5	2	1,4	3,9	1,3
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.	↑ 6,9	7,7	2,3	13,3	0,9
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyv.	↑ 8,6	9,1	6,8	11,6	0,9
Sergamumas (nauji atvejai) vaistams atsparia tuberkuloze 100 000 gyv.	0	3,9	0	14,8	0
Sergamumas ŽIV (B20-B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis (A50-A64) 100 000 gyv.	↑ 1,1	3,1	0	8	0,4
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą					
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	↑ 3,1	3	0	9,9	1
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)	↓ 96	93,5	86,6	99,4	1
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys	↓ 97,5	93,7	87	99,3	1
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	↑ 16,2	16,4	2,2	44,4	1
Vaikų, neturinčių eduoines pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	12,7	18	6	26,9	0,7
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv.	↓ 6,9	5,4	0	18,8	1,3
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę					
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓ 928,6	795,9	525,3	1326,9*	1,2
Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓ 882,5	773,3	626,7	1063,6	1,1
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyv.	↑ 304,9	282,7	175,1	403,1	1,1
Standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C97) 100 000 gyv.	↑ 283,2	274,7	201,6	351,8	1
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	↓ 149,7	189,8	110	544,6	0,8
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyv.	↓ 142,5	183,9	107,7	447,4	0,8
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑ 59,6	62,3	28,1	103	1
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	↑ 48,7	48,6	17,9	65,1	1
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš PSD biudžeto lėšų, finansavimo programoje	↑ 48,1	52,8	35,7	69,3	0,9
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo prog.	↑ 51,7	52,2	21,9	66,1	1
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	↑ 36,7	40,8	21,7	57,6	0,9

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2017 m. Panevėžio rajono vidutinis metinis gyventojų skaičius buvo 36 076. Iš jų 49,1 proc. sudarė vyrai, 50,9 proc. – moterys. Palyginti su ankstesniais metais gyventojų skaičius sumažėjo 485 asmenimis (2016 m. – 36 561 gyventojai). Vaikai iki 17 m. amžiaus sudarė 17,42 proc. visų Panevėžio rajono gyventojų. Vaisingo amžiaus (15–49 m.) moterys sudarė 19,81 proc. visų moterų. 18–44 m. amžiaus asmenys – 28,4 proc. gyventojų, 45–64 m. – 31,48 proc., 65 m. ir vyresnio amžiaus asmenys – 19,92 proc. Panevėžio rajono gyventojų (1 pav.).

1 pav. Panevėžio rajono gyventojų amžiaus struktūra 2017 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Remiantis 1 lentelėje „Panevėžio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktais PRS rodikliais ir jų interpretacijomis, galime teigti, jog:

1. Panevėžio rajono sveikatos rodikliai, kurių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- Mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 tūkst. gyv./ Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 tūkst. gyv.;
- Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv.;
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 tūkst. gyv.;
- 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys (proc.);

2. Aštuonių rodiklių reikšmės patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (raudonoji zona):

- Išvengiamas mirtingumas;
- Mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 tūkst. gyv./ Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 tūkst. gyv.;
- Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyv.;
- Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.;
- Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.;
- Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A08) 10 000 gyv.;
- Mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00–V99) 100 tūkst. gyv./ Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00–V99) 100 tūkst. gyv.;
- Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00–V99) skaičius 100 tūkst. gyv.;

3. Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltonoji zona).

Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

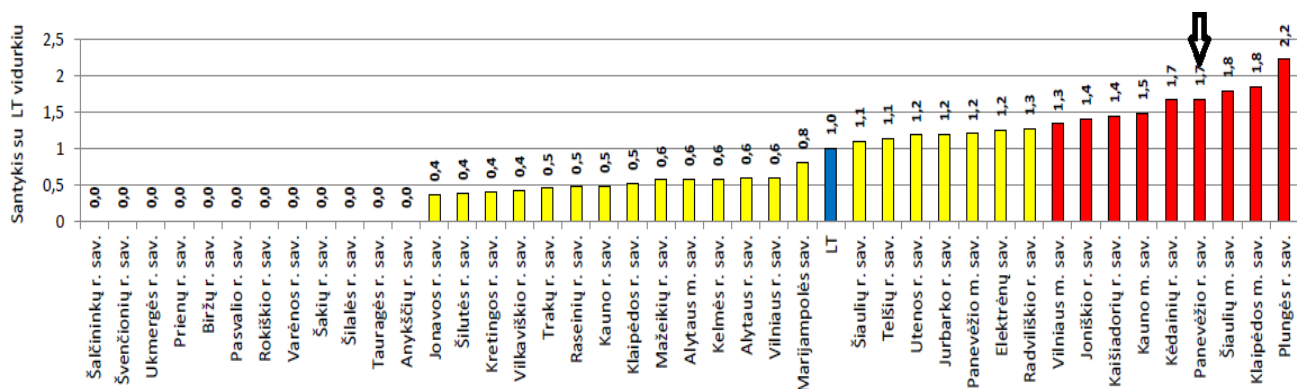
- Panevėžio rajono asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius (detali analizė apims raudonosios zonos rodiklį: asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius);
- Panevėžio rajono mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis ir transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius (detali analizė apims raudonosios zonos rodiklius: mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis, transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius);
- Panevėžio rajono gyventojų sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (detali analizė apims raudonosios zonos rodiklį: sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis).

3. SPECIALIOJI DALIS

ATRINKTŲ RODIKLIŲ DETALI ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS

3.1. PANEVĖŽIO RAJONO ASMENŲ, ŽUVUSIŲ AR SUNKIAI SUŽALOTŲ DĖL NELAIMINGŲ ATSTITIKIMŲ DARBE, SKAIČIUS

Lietuvoje 1 iš 10 000 darbingo amžiaus gyventojų 2017 m. patyrė sunkų nelaimingą atsitikimą darbe ar žuvo. Iš viso Lietuvoje 2017 m. darbe įvyko 150 sunkių ir 37 mirtini nelaimingi atsitikimai. 21 savivaldybėje (iš 60) 2017 m. nežuvo ar nebuvo sunkiai sužalotas darbe nė vienas asmuo (žr. 2 pav.).

Mažiausi rodikliai		Didžiausi rodikliai	
Savivaldybė	Rodiklis 10 000 darb. amž. gyv.	Savivaldybė	Rodiklis 10 000 darb. amž. gyv.
Šalčininkų r. sav., Švenčionių r. sav., Ukmergės r. sav., Prienų r. sav., Biržų r. sav., Pasvalio r. sav., Rokiškio r. sav., Varėnos r. sav., Šakių r. sav., Šilalės r. sav., Tauragės r. sav., Anykščių r. sav., Birštono sav., Palangos m. sav., Neringos sav., Lazdijų r. sav., Pagėgių sav., Rietavo sav., Ignalinos r. sav., Molėtų r. sav., Zarasų r. sav.	0,0	Plungės r. sav.	2,4
		Klaipėdos m. sav.	2,0
		Šiaulių m. sav.	1,9
		Panevėžio r. sav.	1,8
		Kėdainių r. sav.	1,8
Lietuvos rodiklis 1,1 /10 000 gyv.			

2 pav. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv. 2017 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Panevėžio rajono savivaldybės rodiklis patenka tarp 9 savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia, palyginti su šalies vidurkiu. Šis rodiklis ketvirti metai iš eilės yra raudonojoje zonoje. Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Panevėžio skyriaus duomenimis, 2017 m. Panevėžio rajono savivaldybėje iš viso įvyko 4 nelaimingi atsitikimai darbe (3 sunkūs ir 1 mirtinas). Tai yra 1,8 atv./10 000 gyv., kai Lietuvos rodiklis – 1,1 atv./10 000 gyv.

Du sunkūs nelaimingi atsitikimai įvyko, atliekant miškininkystės darbus ir vienas atvejis įvyko apdirbamojoje gamyboje (mėsos ir paukštienos produktų gamyba). Mirtinas atvejis įvyko įmonėje, užsiimančioje transporto ir saugojimo (sandėliavimas ir saugojimas) veikla (žr. 2 ir 3 lenteles). Atvejo, pasibaigusio mirtimi, dalyvis buvo neblaivus. Taipogi ir vienas sunkus nelaimingas atsitikimas įvyko darbininkui esant neblaiviam.

2 ir 3 lentelė. *Sunkių ir mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe pasiskirstymas pagal įmonių ekonominės veiklos rūšis (2 lentelė) ir pagal atliekamus darbus (3 lentelė) Panevėžio rajono įmonėse 2017 m.*

2 lentelė.

Įmonių ekonominės veiklos rūšis	Nelaimingų atsitikimų darbe		
	Sunkių	Mirtinų	Iš viso (sunkių ir mirtinų)
Miškininkystė	2	-	2
Apdirbamoji gamyba (mėsos ir paukštienos produktų gamyba)	1	-	1
Transportas ir saugojimas (sandėliavimas ir saugojimas)	0	1	1
Iš viso	3	1	4

3 lentelė.

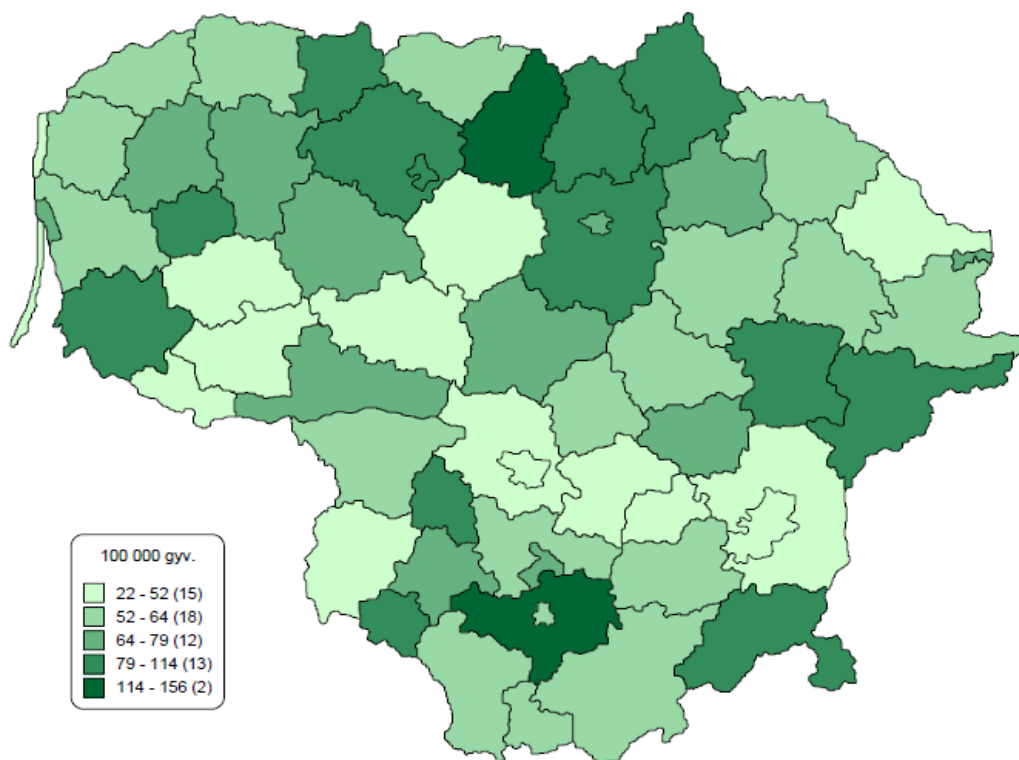
Atliekamas darbas	Nelaimingų atsitikimų darbe		
	Sunkių	Mirtinų	Iš viso (sunkių ir mirtinų)
Miško kirtimas ir susiję darbai	2	-	2
Maisto, gėrimų gamyba ir susiję darbai	1	-	1
Sandėliavimas, transportavimas, pakrovimo, iškrovimo darbai	-	1	1
Iš viso	3	1	4

Šaltinis: Valstybinės darbo inspekcijos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Panevėžio skyrius

3.2. PANEVĖŽIO RAJONO GYVENTOJŲ TRANSPORTO ĮVYKIUOSE PATIRTOS TRAUMOS IR MIRTINGUMAS DĖL TRANSPORTO ĮVYKIŲ

Eismo saugumas keliuose vis dar opi problema. Neatsakingas vairavimas, leistino greičio viršijimas, pėsčiųjų neatidumas gatvėse ir keliuose, vairavimas išgėrus – pagrindinės priežastys, sukeliančios nelaimes keliuose.

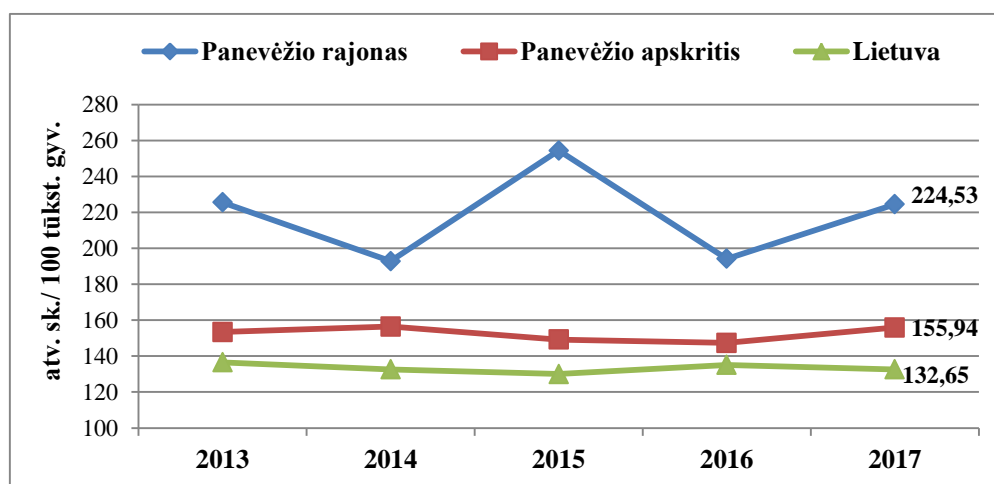
2017 m. stacionare užregistruoti 1 748 ligoniai, patyrę traumą kelyje. Daugiausiai transporto įvykiuose patirtų traumų (V00–V99) 2017 m. buvo užregistruota didžiųjų šalies savivaldybių gyventojams (Vilniaus m. sav. – 258, Klaipėdos m. sav. – 106, Kauno m. sav. – 98). Tai lėmė didesni ir intensyvesni transporto priemonių srautai didžiuosiuose šalies miestuose. Tačiau, vertinant rodiklius, šios savivaldybės atsiduria mažiausiose ar vidutinėse pozicijose, o didžiausiose atsiduria Alytaus r. sav. – 133/100 tūkst. gyv. (35 traumų atvejais), Šiaulių r. sav. – 113,7/100 tūkst. gyv. (47 traumų atvejais). Šios savivaldybės Lietuvos vidurkį viršijo apie 2 kartus. (3 pav.). Panevėžio r. sav. rodiklis – 97/100 tūkst. gyv. (35 traumų atvejais).

3 pav. Transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius 100 tūkst. gyv. 2017 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

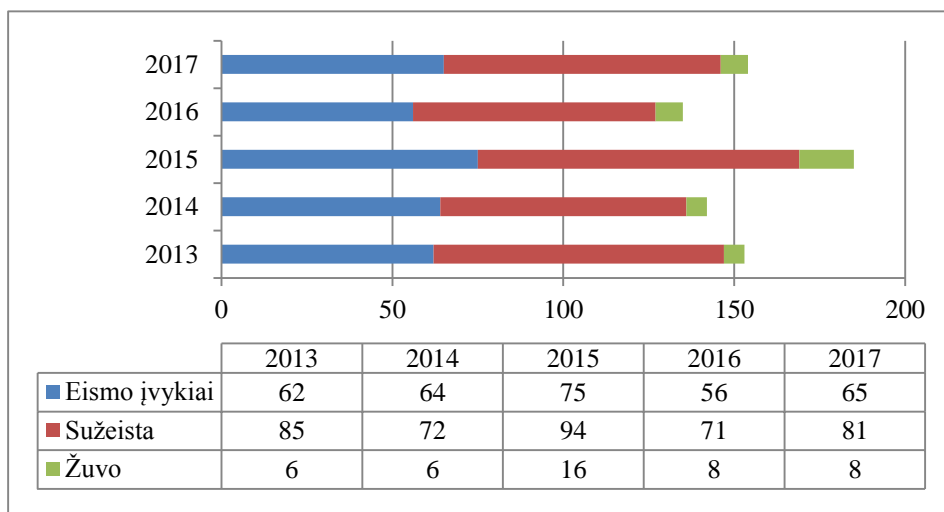
Nemirtinų sužeidimų, įvykusių kelių transporto įvykiuose, skaičius 2013–2017 m. laikotarpiu, Panevėžio rajone kasmet dinamiškai kito, tačiau visada išliko didesnis nei Lietuvos ir Panevėžio apskrities rodiklis (4 pav.). Nemirtini sužeidimai, įvykę kelių transporto įvykiuose - tai asmenų, sužeistų kelių transporto įvykiuose ir išgyvenusių 30 d. po įvykio, skaičius.

4 pav. Nemirtinų sužeidimų, įvykusių kelių transporto įvykiuose, skaičius 100 tūkst. gyv. 2013–2017 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

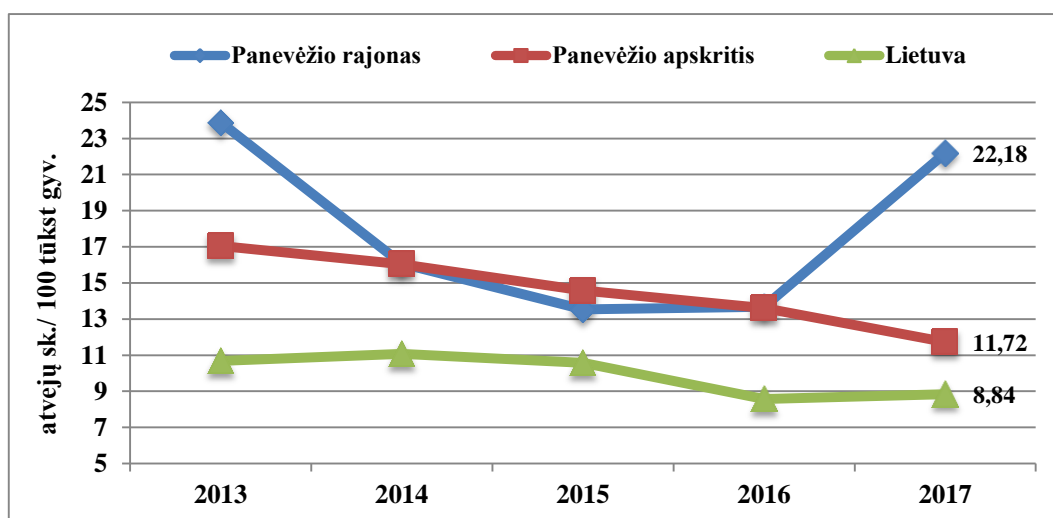
Apžvelgiant 2013–2017 m. Panevėžio apskrities VPK kelių policijos biuro pateiktus duomenis, matome, jog Panevėžio rajone 2017 m. įvyko daugiau eismo įvykių ir sužeistų buvo daugiau nei 2016 m., žuvusiųjų skaičius išliko toks pats (žr. 5 pav.). 2017 m. 6 eismo įvykiai įvyko dėl neblaivių vairuotojų kaltės.

5 pav. Eismo įvykiai ir nukentėjusieji Panevėžio rajono savivaldybėje 2013–2017 m. (abs. sk.)

Šaltinis: Panevėžio apskrities VPK kelių policijos biuras ir Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2017 m. Lietuvoje dėl transporto įvykių (V00–V99) žuvo 250 žmonių, iš jų 91 pėsčiasis. Panevėžio rajone 2017 m. eismo įvykių metu žuvo 8 žmonės (22,18 atv./100 tūkst. gyv.) ir šis rodiklis buvo žymiai didesnis nei Panevėžio apskrities ir Lietuvos (žr. 6 pav.). Žuvo 4 vyrai ir 4 moterys, 2 žmonės - 18–44 metų amžiaus, 5 žmonės – 45–64 metų amžiaus ir 1 žmogus vyresnis nei 65 metų.

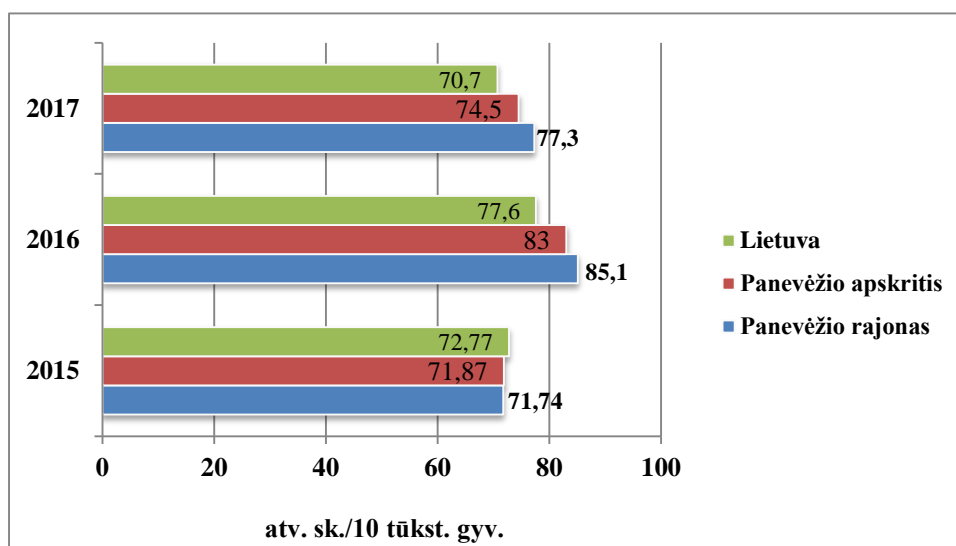
6 pav. Mirtingumas dėl transporto įvykių 100 000 gyv. 2013–2017 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

3.3.SERGAMUMAS ŽARNYNO INFEKCIJOMIS

Lietuvoje 2017 m. didžiausias sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis buvo didžiųjų miestų bei jų rajonų savivaldybėse. Taip gali būti dėl to, kad didesnių miestų savivaldybių gyventojai dažniau kreipėsi į gydymo įstaigas, nes jos buvo lengviau pasiekiamos. Pažymėtina, jog oficialioji statistika neatspindi tikrosios padėties, nes ne visi užsikrėtę ir lengvomis formomis susirgę asmenys kreipiasi medicininės pagalbos.

Panevėžio rajone pastaraisiais metais sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis yra didesnis nei Lietuvos ir patenka tarp devynių savivaldybių, kuriose sergamumas yra didžiausias. 2017 metais Panevėžio rajone nustatyti 77,3 atv./10 tūkst. gyv., Lietuvoje – 70,7 atv./10 tūkst. gyv. žarnyno infekcijų atvejai. Palyginti su 2016 m. fiksuojamas sergamumo atvejų sumažėjimas (žr. 8 pav.).

8 pav. Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis 2015–2017 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

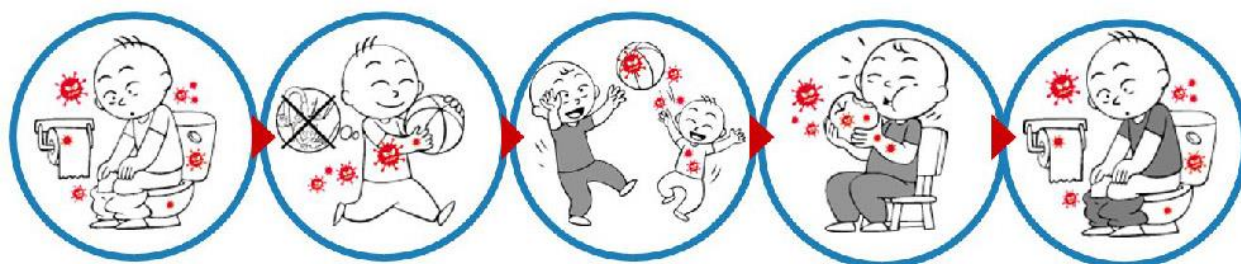
Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie sveikatos apsaugos ministerijos Panevėžio departamento duomenimis, 2017 m. registruota 279 susirgimai ūmiomis žarnyno infekcijomis, iš kurių 53 proc. sudarė bakterinės žarnyno infekcijos (iš kurių 26,5 proc. sudarė *Kampilobakteriozė* ir *Salmoneliozė*) ir 47 proc. virusinės žarnyno infekcijos (iš kurių 39 proc. sudarė *Rotavirusinis enteritas*). 218 asmenų buvo hospitalizuoti (žr. 4 lentelę). 2017 m. susirgimai žarnyno infekcinėmis ligomis dažniau registruoti moterims (142 atvejai) nei vyrams (137), daugiau nei pusė (63 proc.) susirgimų diagnozuoti 0–17 metų amžiaus vaikams. 2017 m. užsikrėtus bakterinės kilmės žarnyno infekcinėmis ligomis mirė trys Panevėžio rajono gyventojai.

4 lentelė. Ūminių žarnyno infekcinių ligų struktūra ir hospitalizuotų ligonių dalis 2017 m.

Liga	Panevėžio rajonas		
	Užregistruotų atvejų skaičius	Rodiklis 10 tūkst. gyv.	Hospitalizuotų asmenų skaičius/procentas
Salmoneliozė	18	4,99	12/66,67
Vidurių šiltinė	0	0	0
Šigeliozė	0	0	0
Kitos patikslintos bakterinės žarnyno infekcijos	49	13,58	45/91,84
<i>iš jų:</i>			
<i>Kampilobakteriozė</i>	21	5,82	17/80,95
<i>Jersiniozė</i>	3	0,83	3/100
Nepatikslintos bakterinės žarnyno infekcijos	80	22,17	43/53,75
Virusinės patikslintos žarnyno infekcijos	87	24,11	83/95,40
<i>Iš jų:</i>			
<i>Rotavirusinis enteritas</i>	51	14,13	48/94,12
<i>Ūminė gastroenteropatija sukelta Norwalk veiksnio</i>	26	7,20	26/100
Nepatikslintos virusinės žarnyno infekcijos	44	12,19	34/77,27
Bakterinės maisto toksinės infekcijos	1	0,28	1/100
<i>Iš viso</i>	279	77,3	218

Šaltinis: Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie SAM Panevėžio departamentas

Apie 70 proc. susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis asmenų užsikrečia namuose. Apie 30 proc. žarnyno infekcinių ligų protrūkių kasmet būna susiję su maisto tvarkymo subjektų veikla. Dažniausios protrūkių priežastys yra nesaugus maisto tvarkymas ir maisto tvarkytojų rankų higienos reikalavimų pažeidimai. Pagrindinės priemonės, kurios mažina žarnyno infekcinių ligų paplitimą – infekcijos kontrolė, tinkama higiena bei švietimas.

9 pav. Animuotas bakterijų plitimo kelias

Šaltinis: internetinė svetainė www.sumanimama.lt

IŠVADOS

1. Panevėžio rajono rodiklių reikšmės, palyginti su Lietuvos vidurkio rodikliais, pasiskirsto taip: 8 proc. rodiklių patenka į geresnę kvintilių grupę (**žalioji zona**), 76 proc. patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (**geltonoji zona**) ir 16 proc. patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (**raudonoji zona**).
2. PRS analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atskleidė, jog Panevėžio rajone pastaruosius tris metus išlieka 3 probleminės visuomenės sveikatos sritys: nelaimingi atsitikimai darbe, transporto įvykiuose patirtos traumos ir mirtingumas transporto įvykiuose bei sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis. Šie rodikliai patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (**raudonoji zona**).
3. Mirtingumas dėl transporto įvykių 2017 m. Panevėžio rajone buvo 2,5 karto didesnis nei Lietuvos.
4. 2017 m. Panevėžio rajono savivaldybėje iš viso įvyko 4 nelaimingi atsitikimai darbe (3 sunkūs ir 1 mirtinas).
5. 2017 m. kiti Panevėžio rajono rodikliai didesni nei Lietuvos vidurkis: išvengiamas mirtingumas, mirtingumas dėl savizudybių, socialinės rizikos šeimų skaičius, darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliųjų, skaičius.

REKOMENDACIJOS

Norint mažinti nelaimingų atsitikimų darbe skaičių, reikėtų:

- kelti darbuotojų kvalifikaciją darbo saugos klausimais;
- netoleruoti žalingų įpročių darbo vietoje;
- didinti darbuotojų sąmoningumą ir skatinti naudoti darbo saugos priemones;
- mokyti darbuotojus teikti pirmąją pagalbą.

Siekiant mažinti gyventojų transporto įvykiuose patirtų traumų skaičių, reikėtų:

- stiprinti saugumo priemones;
- gyventojams organizuoti saugaus eismo akcijas (šviesos atšvaitų dalijimas pėstiesiems), informacijos sklaida, socialinės reklamos;
- mokyti gyventojus teikti pirmąją pagalbą.

Siekiant mažinti sergamumo žarnyno infekcinėmis ligomis skaičių:

- šviesti visuomenę infekcinių ligų prevenciniais klausimais (dalomoji medžiaga, pranešimai spaudoje);
- ugdymo įstaigose vykdyti praktinius teisingos rankų higienos užsiėmimus.